

DET KONGELIGE
FINANSDEPARTEMENT

Finansministeren

Stortingets presidentskap
Ekspedisjonskontoret

0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
14/3101 mw

Dato
18.06.2014

Spørsmål til skriftlig besvarelse nr. 931 fra stortingsrepresentant Terje Breivik

Jeg viser til brev 13. juni 2014 fra Stortingets presidentskap vedlagt spørsmål til skriftlig besvarelse fra stortingsrepresentant Terje Breivik.

Spørsmål

«Kan finansministeren opplyse om omfanget av lån i Norge som vil omfattes dersom Norge innfører SMB-rabatten i EUs forordning om nye kapitalkrav og hva en slik potensiell nedgang i rentevilkår vil utgjøre samlet i kroner og øre for norske bedrifter og hva innføring av SMB-rabatten gir av redusert kapitaldekning for norske banker?»

Begrunnelse

«Jeg viser til Stortingets behandling av (F)inansmarknadsmeldinga 2013 og replikkordskifte mellom undertegnede og finansministeren vedrørende regjeringens manglende vilje til å innføre EUs forordning om nye kapitalkrav hvor det er tatt inn en regel som skal stimulere bankene til å yte kreditt til små og mellomstore bedrifter.

I svar til undertegnede svarte statsråden bl.a. at: "Vi må finne en god balanse mellom på den ene siden næringslivets behov og på den andre siden å ha trygge, godt kapitaliserte finansinstitusjoner som står seg hvis vi skulle få en mer negativ utvikling i norsk økonomi."

I følge Næringslivets hovedorganisasjon er det godt dokumentert at de økte kapitalkravene til bankene har hatt en klar innstrammende effekt på norsk økonomi. Nye tall fra SSB tyder på at bedriftenes investeringer faller neste år, fra et allerede lavt nivå.

Hovedorganisasjonen Virke er også bekymret for at næringslivets behov neglisjeres når myndighetene vurderer behovet for nye bankreguleringer.

Som del av EUs forordning om nye kapitalkrav som Norge i utgangspunktet plikter å rette seg etter - er det tatt inn en bestemmelse som skal stimulere bankene til å yte kreditt til små og mellomstore bedrifter («SMB-rabatten»). Dette er låntagere som i særlig grad vil kunne rammes når bankene som følge av strengere krav til egenkapital strammer inn sin utlånspraksis. Små og mellomstore bedrifter har ikke på samme måte som større bedrifter et alternativ i obligasjons- og sertifikatmarkedet.

På et nylig avholdt kapitalkravseminar i regi av Finans Norge kom det frem at SMB-rabatten vil kunne utgjøre 0,2-0,3 prosentpoeng på rentebetingelsene. Fravær av rabatten vil være en unødvendig kostnad som vil ramme små og mellomstore bedrifter med lån i norske banker, og innebærer en urimelig konkurransevridding i favør av utenlandske banker. I EU, herunder Sverige og Danmark, er bestemmelsen allerede innført. Svenske og danske banker benytter trolig SMB-rabatten for sine norske engasjementer allerede.»

Svar

Jeg viser til mitt svar 17. desember 2013 om samme tema.

EUs nye kapitalkravsregelverk trådte i kraft 1. januar 2014. Dette regelverket er EØS-relevant, men er ikke tatt inn i EØS avtalen ennå. EU-forordningen 575/2013, som er en del av dette regelverket, inneholder en særskilt bestemmelse om kapitalkrav på utlån til små og mellomstore bedrifter (en såkalt SMB-rabatt), og er en overgangsbestemmelse. Etter artikkel 501 skal kapitalkrav for utlån til små og mellomstore bedrifter, slik små og mellomstore bedrifter er definert i kommisjonsrekommendasjon 2003/361/EF, multipliseres med en faktor på 0,7619.

Denne bestemmelsen reduserer kapitalkravet for lån til små- og mellomstore foretak med en faktor som tilsvarer bevaringsbufferens (2,5 pst.) andel av minstekrav til kapitaldekning (8 pst.) pluss bevaringsbufferen ($2,5 / (8 + 2,5) = 23,8$ pst.). Små og mellomstore bedrifter er i denne sammenhengen definert som foretak med årlig omsetning under 50 millioner euro, tilsvarende omtrent 400 millioner norske kroner. Rabatten er begrenset til utlån til slike foretak på under 1,5 millioner euro, tilsvarende omtrent 12 millioner norske kroner.

Som nevnt i mitt tidligere svar er bakgrunnen for bestemmelsen, ifølge punkt 44 i fortalen, å fylle et finansieringsgap for små og mellomstore bedrifter i EU som har begrenset tilgang på alternativ finansiering, og derfor rammes av bankkrisen i EU. Det uttalte formålet er gjøre noe for å sikre slike foretak tilstrekkelig kreditt. Begrunnelsen kan ikke ses på som holdbar, jf. omtale nedenfor, men gjenspeiler den fortvilede økonomiske situasjonen i EU, der gjenoppbyggingen etter finanskrisen fremdeles går svært sakte og arbeidsledigheten er rekordhøy i mange land. Det ser ut til å kunne bli utfordrende for mange banker i EU å oppfylle de nye kapitalkravene som skal fases inn.

I Norge er situasjonen annerledes. Norske banker har for tiden svært gode resultater, er lønnsomme og oppfyller allerede i dag mange av de nye kravene. De siste månedene har tolv måneders kredittvekst til ikke-finansielle foretak ligget stabilt på 3,2 pst. Ifølge Norges Banks utlånsundersøkelse for 1. kvartal 2014 økte etterspørselen etter kreditt fra foretakene svakt. Det var små endringer i samlet kredittpraksis overfor både husholdningene og foretak i 1. kvartal. Samtidig har utlånsmarginene på lån til foretakene falt. Det har også vært ganske høy aktivitet i sertifikat- og obligasjonsmarkedene. Bankutlånene må sees i sammenheng med sertifikat- og obligasjonsmarkedet. Det er fortsatt en liten andel, om lag 14 pst., av respondentene i NHOs økonomibarometer som svarer at deres investeringer begrenses av manglende tilgang på kreditt og finansiering. Foretakenes utestående gjeld har holdt seg relativt stabil som andel av verdiskapingen i fastlandsøkonomien.

I Norge må man regne med at bankenes risikomodeller undervurderer kredittrisikoen, fordi vi har en lang og temmelig uforstyrret oppgangskonjunktur bak oss. Det vil derfor ikke være riktig å sette lavere kapitalkrav enn det som følger av disse modellene. Effekten av kapitalkravene vil påvirke bankenes samlede kapitalbehov for en gitt utlånsportefølje, men bankenes kanalisering av kapital videre til kundene vil også omfatte en risiko- og lønnsomhetsvurdering som er frikoblet fra de formelle kapitalkravene. Mindre og mellomstore banker som betjener små bedrifter slik de er definert i EU, vil da bli utsatt når konjunktorene snur til det verre i Norge. Det vil nettopp kunne ramme våre små bedrifter, fordi lånetilgangen til bedrifter da strupes.

Som det fremkommer av tabellen under var det 69 116 aksjeselskap som hadde bankgjeld ved utgangen av 2012 og en omsetning mindre enn 400 mill.kr. i 2012. Dette representerer imidlertid kun en tredjedel av norske aksjeselskap som faktisk har gjeld. Mange selskap har finansiert seg med lån fra andre selskap innenfor samme konsern, obligasjonsfinansiering, leverandørgjeld, o.l.

Antall aksjeselskap og volum bankgjeld. Norske ikke-finansielle aksjeselskap som har bankgjeld og som har en omsetning < 400 mill.kr. Basert på selskapenes årsregnskap for 2012

	Antall	Prosent	Bankgjeld (mrd. kr.)	Prosent
Bankgjeld < 12 mill.kr.	59 085	85,5 %	137,1	14,0 %
Bankgjeld >= 12 mill.kr.	10 031	14,5 %	842,3	86,0 %
Totalt	69 116	100,0 %	979,4	100,0 %

Kilde: SEBRA-databasen (Brønnøysundregistrene)

Tallene inkluderer norskregistrerte ikke-finansielle aksjeselskap som hadde bankgjeld (dvs. langsiktig og/eller kortsiktig gjeld til banker og andre kredittinstitusjoner) ved utgangen av 2012 og, inklusive gjeld til utenlandske banker.

Det er vanskelig å anslå hvor store fordeler en bank eventuelt kan oppnå ved et lavere kapitaldekningskrav, og i hvilken grad denne fordelene faktisk vil føre til lavere

utlånsrenter. Dette vil avhenge av flere forhold, jf. også at bankenes innlånskostnader vil utgjøre hoveddelen av deres finansieringskostnader. Innlånskostnadene kan bli dyrere desto lavere egenkapital bankene har. Beregninger utført av Finanstilsynet viser at norske bankers utlån utgjør om lag 80 prosent av forvaltningskapitalen til bankene. Dersom hele økningen i gjennomsnittlig kapitalkostnad, som følge av en økning i egenkapitalen på ett prosentpoeng, veltes over på utlånskundene, har Finanstilsynet beregnet økningen i utlånsrentene til 0,06 pst. når avkastningskravet på egenkapitalen er 10 prosent. I beregningene er det lagt til grunn at verken aksjonærenes eller kreditorenes avkastningskrav reduseres når egenkapitalandelen går opp. Dette er ikke realistisk. Anslagene ovenfor er derfor maksimale anslag. Det skal svært lite til, bare 0,006 pst. i økte lånekostnader for bankene¹, for at gevinst blir snudd til tap. I beregningene er det heller ikke tatt hensyn til at bankenes beregningsgrunnlag for ansvarlig kapital allerede er vesentlig lavere enn forvaltningskapitalen.

Finansdepartementet arbeider nå med å gjennomføre de øvrige nye bestemmelsene i EUs nye regelverk om kapital, basert på forslag fra Finanstilsynet som har vært på høring. Finanstilsynet har i sitt forslag ikke foreslått å gjennomføre den såkalte SMB-rabatten i norsk regelverk.

Kapitalkrav skal gjenspeile kredittrisiko, og det er viktig at bankene er rustet til å opprettholde kredittgivning også i en nedgangskonjunktur. Godt kapitaliserte banker er en forutsetning for god og riktig utlånsaktivitet, og man skal være svært varsom med å politisere kapitalkravene ut fra andre målsettinger. Eventuelle tiltak for å øke investeringsaktiviteten i norsk økonomi, under ett eller for bestemte sektorer, regioner eller bransjer, bør styres gjennom andre virkemidler enn de vi bruker for å sikre en robust norsk finansnæring. Regjeringen arbeider med flere tiltak for å bedre rammebetingelsene for små og mellomstore bedrifter.

Med hilsen

 Siv Jensen

¹ Under forutsetning av at bankene har ti ganger så mye lån som egenkapital.